

1. Pravna sposobnost otroka

Pravna sposobnost (*capacitatea de folosință*) je sposobnost osebe, da ima državljsanske pravice in obveznosti. Pravna sposobnost se začne, ko se oseba rodi, in konča, ko umre.

Sposobnost delovati (*capacitatea de exercițiu*) je sposobnost osebe, da samostojno sklepa civilnopravna dejanja. Polna sposobnost delovati se začne, ko oseba dopolni 18 let.

Mladoletniki pridobijo polno sposobnost delovati tudi s sklenitvijo zakonske zveze.

Sodišče za skrbništvo (*instanța de tutelă*) lahko iz utemeljenih razlogov prizna polno sposobnost delovati mladoletnikom, ki so dopolnili 16 let. V ta namen se zaslji tudi mladoletnikovi starši ali skrbniki, pri tem pa se po potrebi upošteva tudi mnenje družinskega sveta.

Mladoletniki, ki so dopolnili 14 let, imajo omejeno sposobnost delovati.

Pravna dejanja osebe z omejeno sposobnostjo delovati sklepa ta oseba s soglasjem svojih staršev ali po potrebi skrbnika, v zakonsko določenih primerih pa tudi z mnenjem družinskega sveta, če obstaja, in dovoljenjem sodišča za skrbništvo.

Fizične osebe, ki nimajo sposobnosti delovati (mladoletniki, mlajši od 14 let, osebe, za katere veljajo posebni ukrepi skrbništva), zastopa zakoniti zastopnik.

Mladoletniki, mlajši od 14 let, v kazenskih zadevah niso kazensko odgovorni. Mladoletniki, stari od 14 do 16 let, so kazensko odgovorni le, če se dokaže, da so dejanje storili razsodno, medtem ko so mladoletniki, ki so dopolnili 16 let, kazensko odgovorni v skladu z zakonom.

Vzgojni ukrep brez odvzema prostosti se izreče mladoletniku, ki je bil ob storitvi kaznivega dejanja star od 14 do 18 let. Vzgojni ukrep odvzema prostosti se lahko izreče mladoletniku, ki je bil ob dejanju star od 14 do 18 let, v naslednjih primerih:

če je storil drugo kaznivo dejanje, za katero je bil uporabljen vzgojni ukrep in je bil izvršen ali se je njegovo izvrševanje začelo, preden je bilo storjeno kaznivo dejanje, za katero se obravnava;

če je za storjeno kaznivo dejanje z zakonom predpisana kazen sedem let zapor ali več ali dosmrtni zapor.

2. Dostop do ustreznih postopkov – mehanizmi in postopki za podporo otroku

Sodišče za mladoletnike in družinske zadeve v Brașovu (*Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov*) je edino tovrstno specializirano sodišče v Romuniji.

Specializirano sodišče je pristojno za obravnavo kazenskih zadev (v katerih je vsaj eden od tožencev ali ena od oškodovancev/civilnih strank mladoletnik) in civilnih zadev (spori v zvezi z namestitvijo in posvojitvijo).

Kar zadeva krajevno pristojnost, je sodišče za mladoletnike in družinske zadeve v Brașovu pristojno v okrožju Brașov, druge zadeve v zvezi z mladoletniki pa obravnavajo redna sodišča.

V primeru otrok žrtv so za oceno in zagotavljanje storitev podpore in zaščite odgovorni specializirani oddelki generalnih direktoratsov za socialno pomoč in zaščito otrok (*Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului*), ki so pristojni za posredovanje v primerih zlorabe, zanemarjanja, trgovine z ljudmi, migracije in repatriacije v skladu z zakonom št. 272/2004 o varstvu in spodbujanju otrokovih pravic in sklepom vlade št. 49/2011 o odobritvi okvirne metodologije za preprečevanje in posredovanje v multidisciplinarnih skupinah in mrežah v primerih nasilja nad otroki in nasilja v družini ter metodologije za multidisciplinarno in medinstitucionalno posredovanje v primerih, ki vključujejo izkoriščane otroke in otroke s tveganjem izkoriščanja delovne sile, otroke žrtve trgovine z ljudmi in romunske otroke migrante, ki so žrtve drugih oblik nasilja v drugih državah.

V okviru ministrstva za pravosodje (*Ministerul Justiției*) je bila leta 2020 ustanovljena delovna skupina, ki se ukvarja z vprašanji žrtv. Med najpomembnejšimi cilji delovna skupine so: vzpostavitev posebnih prostorov za zaslišanje mladoletnikov, specializirano usposabljanje strokovnjakov za obravnavo različnih vrst kaznivih dejanj in žrtv, vzpostavitev neformalne mreže strokovnjakov, odgovornih za obravnavo žrtv kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, in izboljšanje forenzičnih storitev za žrtve kaznivih dejanj.

Organizacija Save the Children Romania (*Salvați Copiii România*) je v sodelovanju z generalnim direktoratom za socialno pomoč in zaščito otrok sektorja 6 (*Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 6*) v Bukarešti odprla prvi pilotni center Barnahus za otroke, ki so žrtve spolne zlorabe in ekstremnega nasilja v družini. Center temelji na Barnahusovem integriranem modelu kompleksnih storitev, psihološke in zdravstvene ocene, obravnave in zaščite otrok, ki so žrtve spolne zlorabe in ekstremnega nasilja v družini.

Tožilstvo pri vrhovnem kasacijskem sodišču (*Înalta Curte de Casație și Justiție*) je v partnerstvu z Agencijo Evropske unije za temeljne pravice (FRA), ministrstvom za pravosodje ter generalnimi direktorati za socialno pomoč in zaščito otrok v začetku leta 2022 začelo izvajati projekt, katerega splošni cilj je zagotoviti učinkovit, dostopen in kakovosten sistem kazenskega pravosodja za otroke, ki so žrtve kaznivih dejanj in kaznivih dejanj iz sovraštva. V okviru projekta se prenavlja, ureja in opremlja 35 prostorov za zaslišanje mladoletnikov, pripravljata se dve tematski analizi o stanju na področju kaznivih dejanj iz sovraštva in o stanju otrok kot žrtv kaznivih dejanj, prav tako pa se pripravljata priročnika (prepoznavanje in pregon kaznivih dejanj iz sovraštva/zaslihanje mladoletnih žrtv in pregon kaznivih dejanj zoper njih) ter zagotavlja specializirano usposabljanje tožilcev in drugih strokovnih kategorij za izboljšanje znanja in ozaveščenosti glede potreb žrtv kaznivih dejanj iz sovraštva in otrok žrtv kaznivih dejanj, vključno s pripadniki romske manjšine.

Višji sodni svet (*Consiliul Superior al Magistraturii*) v okviru izvajanja vnaprej določenega projekta strokovnega usposabljanja in krepitve zmogljivosti v pravosodju trenutno na sodiščih po vsej državi zagotavlja 47 prostorov za zaslihanje mladoletnikov v skladu z mednarodnimi standardi za zaslihanje mladoletnikov.

Hkrati zakonik o kazenskem postopku (*Codul de procedură penală*) določa, da lahko organ kazenskega pregona zaradi zaščite zasebnosti ali dostojanstva oškodovanca ali če bi izpustitev ali pobeg storilca lahko ogrozila zasebnost ali dostojanstvo oškodovanca ali mu povzročila škodo, ne glede na naravo in obseg, odredi z zakonom predvidene zaščitne ukrepe za oškodovanca. Za ranljive se štejejo otroci, žrtve, ki so odvisne od storilca, žrtve terorizma, organiziranega kriminala, trgovine z ljudmi, nasilja, do katerega je prišlo v bližnjem razmerju, spolnega nasilja in izkoriščanja, žrtve kaznivih dejanj iz sovraštva, žrtve diskriminacije in predsodkov, ki se lahko nanašajo zlasti na njihove osebne značilnosti, invalidi in žrtve, ki so utrpeli veliko škodo zaradi resnosti kaznivega dejanja.

Zakonik o kazenskem postopku vključuje tudi določbe o zaslišanju mladoletnikov.

Tako zakonik o kazenskem postopku določa, da zaslišanje oškodovancev in prič, ki so mladoletniki, mlajši od 14 let, poteka v navzočnosti enega od staršev, skrbnika ali osebe ali predstavnika ustanove, ki je pooblaščen za vzgojo in izobraževanje otroka, ter v navzočnosti psihologa, ki ga izbere sodni organ.

Psiholog mladoletniku ves čas sodnega postopka zagotavlja strokovne nasvete.

Pravosodni organ v primeru oškodovancev, za katere so bile v skladu z zakonom ugotovljene posebne potrebe po zaščiti, dredi enega ali več naslednjih ukrepov brez poseganja v pravilno vodenje postopka ali pravice in interese strank:

zaslišanje v prostorih, ki so zasnovani ali prilagojeni za ta namen;

zaslišanje s psihologom ali drugim strokovnjakom za svetovanje žrtvam ali v njegovi navzočnosti;

njihovo zaslišanje in morebitno ponovno zaslišanje opravi ista oseba, če je to mogoče in če sodni organ meni, da to ne vpliva na pravilno vodenje postopka ali pravice in interese strank;

videokonferenčno zaslišanje ali zaslišanje prek drugih tehničnih komunikacijskih sredstev v kraju, kjer so deležni zaščitnega ukrepa začasne nastanitve.

Zaslišanje in po potrebi ponovno zaslišanje oškodovancev, ki so bili žrtve kaznivih dejanj grdega ravnanja z mladoletniki, nasilja v družini, kaznivih dejanj trgovine z ljudmi in izkoriščanja ranljivih oseb, kaznivih dejanj zoper spolno svobodo in nedotakljivost itd., ter v drugih primerih, ko se zaradi okoliščin kaznivega dejanja to zdi potrebno, s strani preiskovalnih organov kaznivih dejanj opravi le oseba, ki je istega spola kot oškodovanec. Če to ni mogoče, lahko brez poseganja v pravilno vodenje postopka ali pravice in interese strank zaslišanje takih oškodovancev in po potrebi njihovo ponovno zaslišanje opravi oseba, ki ni istega spola kot oškodovanec, s soglasjem odvetnika in psihologa ali drugega strokovnjaka za svetovanje žrtvam.

V skladu z zakonikom o kazenskem postopku se zadeve, v katerih so oškodovanci mladoletniki, žrtve kaznivih dejanj grdega ravnanja z mladoletniki, nasilja v družini, kaznivih dejanj trgovine z ljudmi in izkoriščanja ranljivih oseb, kaznivih dejanj zoper spolno svobodo in nedotakljivost itd., obravnavajo nujno in prednostno. Če sodišče meni, da bi obravnavanje nekaterih dokazov lahko imelo negativne posledice za mladoletnika, dredi, da se mladoletnika odstrani z obravnave, če je oškodovanec mladoletnik, mlajši od 16 let, ki je žrtev kaznivih dejanj grdega ravnanja z mladoletniki, nasilja v družini, kaznivih dejanj trgovine z ljudmi in izkoriščanja ranljivih oseb, kaznivih dejanj zoper spolno svobodo in nedotakljivost itd.

Hkrati zakonik o kazenskem postopku določa, da se prijete in pripor mladoletnika izjemoma lahko odredita le, če učinki, ki bi jih odvzem prostosti imel na njegovo osebnost in razvoj, niso nesorazmerni z zastavljenim ciljem ukrepa.

Trajanje ukrepa pripora se določi ob upoštevanju starosti obtoženca na dan, ko se ukrep odredi, podaljša ali ohrani.

Civilni zakonik (*Codul civil*) določa, da je med upravnimi ali sodnimi postopki, ki zadevajo otroka, obvezno zaslišanje otroka, ki je dopolnil 10 let. Vendar se lahko zasliši tudi otrok, mlajši od 10 let, če pristojni organ meni, da je to potrebno za odločanje o zadevi. Pravica biti slišan vključuje možnost, da otrok glede na svojo starost zahteva in prejme vse informacije, da izrazi svoje mnenje in da je obveščen o posledicah, ki jih lahko to ima, če je mnenje upoštevano, ter o posledicah vsake odločitve, ki se nanaša nanj. Mnenja zaslišanega otroka bodo upoštevana glede na njegovo starost in zrelost.

3. Usposabljanje strokovnjakov

Višji sodni svet kot nosilec projekta v partnerstvu z nacionalnim sodnim inštitutom (*Institutul Național al Magistraturii*), nacionalno šolo za sodne uradnike in norveško sodno upravo izvaja vnaprej opredeljen projekt „Usposabljanje in krepitev zmogljivosti v pravosodju“, ki se financira iz programa „Pravosodje“ norveškega finančnega mehanizma (NFM) za obdobje 2014–2021.

V okviru tega projekta sta višji sodni svet in nacionalni sodni inštitut objavila začetek postopka za izbiro strokovnjaka z namenom oblikovanja dolgoročnega programa usposabljanja na področju *tehnike za zaslišanje mladoletnikov (otrokom prijazno pravosodje) – civilni vidiki*. Strokovnjak bo izbran izmed strokovnjakov, ki bodo izbrani kot osebe za usposabljanje za dejavnosti usposabljanja na področju *tehnike za zaslišanje mladoletnikov*, ki so organizirane v okviru projekta, s posebnim poudarkom na posebnostih romskega prebivalstva.

Rezultat bo koristno orodje za nacionalni sodni inštitut za dolgoročno stalno usposabljanje sodnikov in tožilcev na področju *tehnike za zaslišanje mladoletnikov* v civilnih in kazenskih sodnih postopkih ter bo podlaga za dosleden pristop z vidika nacionalne in evropske prakse.

Dolgoročni program usposabljanja (učni načrt) za tehnike za zaslišanje mladoletnikov (otrokom prijazno pravosodje) bo razvit za zagotovitev praktične podpore osebju za usposabljanje nacionalnega sodnega inštituta, in sicer za zagotovitev doslednega pristopa k zaslišanju mladoletnikov, da bi se z uvedbo tehnik za zaslišanje otrok spodbujalo otrokom prijazno pravosodje kot prednostna naloga romunskega pravosodnega sistema.

4. Dostop do pravnih sredstev

Ni posebnih določb, ki bi se uporabljale za mladoletnike.

V civilnih zadevah se lahko stranke v postopku, ki utemeljijo svoj interes, ter v primerih, določenih z zakonom, drugi organi ali osebe, ki niso zadovoljne s sodbo, zoper njo pritožijo. Tožilec lahko zahteva pravno varstvo zoper sodbe sodišča, kadar je to potrebno za zaščito pravic, svoboščin in pravnih interesov mladoletnikov, oseb, ki prejemajo pravno pomoč ali za katere veljajo posebni ukrepi skrbništva, in pogrešanih oseb ter v drugih primerih, izrecno določenih z zakonom.

V kazenskem postopku je pravna pomoč obvezna, če je osumljenec ali obtoženec mladoletnik. Pravna pomoč za oškodovanca je obvezna, kadar nima sposobnosti delovati ali ima omejeno sposobnost delovati ter kadar je oškodovanec žrtev kaznivih dejanj grdega ravnanja z mladoletniki, nasilja v družini, kaznivih dejanj v zvezi s trgovino in izkoriščanjem ranljivih oseb, kaznivih dejanj zoper spolno svobodo in nedotakljivost itd.

5. Posvojitev

Posvojitev je pravni postopek, s katerim se med posvojiteljem in posvojencem vzpostavijo razmerje med starši in otroki ter družinske vezi med posvojencem in sorodniki posvojitelja.

Za posvojitev veljajo vsa naslednja načela: otrokove koristi, potreba po zagotovitvi vzgoje in izobraževanja otroka v družinskem okolju, neprekinjenost otrokove vzgoje in izobraževanja ob upoštevanju njegovega etničnega, jezikovnega, verskega in kulturnega porekla ter smotrnost pri izvajanju vseh dejanj v zvezi s postopkom posvojitve.

Postopek posvojitve ureja civilni zakonik (členi 451 do 482).

Zadnja posodobitev: 22/05/2024

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezni nacionalni organi, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za informacije ali podatke, ki jih vsebuje oziroma na katere se sklicuje ta dokument. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.